

დავიდი რიკარდო
1772 - 1823

ლევინი ხიჯაძე

პედაგოგიური უცნობის
და
დამოკიდების საფუძვლები

თარგმნილი ინგლისურიდან
ფ. ბოზიჩაიშვილის მიერ

ილია ჭავჭავაძის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა
თბილისი — 2007

დიზაინერ-
დამკაბადონებელი:
კორექტორები:

ქეთევან გოგავა
ნინო ქორჩილავა
ქეთევან ღონლაძე

© 2007. ილია ჭავჭავაძის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა

ISBN 978-99940-68-25-8

შინააბსი

წინასიყვამა 9

თავი I
ღირებულება

განცდთილუმა I

საქონლის ღირებულება, ანუ ყოველი სხვა საქონლის რაოდენობა, რომელზედაც ეს საქონელი გაიცვლება, დამოკიდებულია შრომის შეფარდებითს რაოდენობაზე, რომელიც საჭიროა მის სანარმოებლად, და არა მეტ ან ნაკლებ გასამრჯელოზე, რომელსაც იმ შრომისათვის იხდიან.....11

განცდთილუმა II

სხვადასხვა ხარისხის შრომას სხვადასხვა გასამრჯელო ეძლევა. ეს გარემოება არ შეადგენს საქონელთა შეფარდებითი ღირებულების ცვლილების მიზეზს.20

განცდთილუმა III

საქონელთა ღირებულებაზე გავლენა აქვს არა მარტო იმ შრომას, რომელიც უშუალოდ მათ წარმოებაზეა დახარჯული, არამედ იმ შრომასაც, რომელიც შრომის დამხმარე ხელსაწყოებსა, იარაღებსა და შენობებშია მოქცეული.22

განცდთილუმა IV

ის პრინციპი, რომ საქონელთა წარმოებაზე დახარჯული შრომის რაოდენობა განსაზღვრავს მათ შეფარდებითს ღირებულებას, მნიშვნელოვან სახეცვლას განიცდის მანქანებისა და სხვა ძირითადი და გამძლე კაპიტალის გამოყენების გამო.29

განცდთილუმა V

ის პრინციპი, რომ ღირებულება არ იცვლება ხელფასის აწევის ან დაწევის გამო, სახეცვლას განიცდის აგრეთვე კაპიტალის არაერთნაირი გამძლეობის გამო და იმ არაერთნაირი სისწრაფის გამო, რომლითაც კაპიტალი უბრუნდება მის გამოყენებელს.37

განცდთილუმა VI

ღირებულების უცვლელი საზომი..... 41

განცდთილუმა VII

სხვადასხვა შედეგები, რომლებსაც ინვევს ფულის ღირებულების ცვლილება, ე. ი. იმ საზომის ღირებულების ცვლილება, რომლითაც ყოველთვის გამოისახება ფასი, ან ინვევს იმ საქონელთა ღირებულების ცვლილება, რომლებიც ფულით იყიდება.45

თაუი II

ბუნცა 49

თაუი III

სამადრეუმის ბუნცა 63

თაუი IV

მუნემბიუი და სამაბბბ თასი66

თაუი V

ხელთასი 70

თაუი VI

მბგემა 84

თაუი VII

საგაბბბ უაბბბბ102

თაუი VIII

საბბბბი123

თაუი IX

საბბბბი ნელ პბბბბბბბ128

თაუი X

საბბბბი ბუნცაბბ144

თაუი XI

ათისთაუი147

თაუი XII

საადგილბამულბ საბბბი151

თაუი XIII

საბბბბი ბბბბბ160

თაუი XIV

საბბბბი სასლუმბბ169

თაუი XV

საბბბბი მბგემაბბ173

თაუი XVI

საბბბბი ხელთასბბ 183

თავი XVII	
საბუღალტრო დამსახურების პრინციპები208	208
თავი XVIII	
საბუღალტრო დამსახურების სახის კლასიფიკაცია220	220
თავი XIX	
საბუღალტრო დამსახურების მნიშვნელობის მსჯელობისათვის225	225
თავი XX	
დამსახურების და სიმდიდრის, მათი განმარტების კლასიფიკაცია233	233
თავი XXI	
საბუღალტრო დამსახურების კლასიფიკაცია და საბუღალტრო245	245
თავი XXII	
საბუღალტრო დამსახურების და იმპროვიზაციის აკადემია255	255
თავი XXIII	
საბუღალტრო დამსახურების272	272
თავი XXIV	
საბუღალტრო დამსახურების მნიშვნელობის შესახებ277	277
თავი XXV	
საბუღალტრო დამსახურების288	288
თავი XXVI	
საბუღალტრო დამსახურების შესახებ296	296
თავი XXVII	
საბუღალტრო დამსახურების300	300
თავი XXVIII	
საბუღალტრო დამსახურების შესახებ320	320
თავი XXIX	
საბუღალტრო დამსახურების326	326
თავი XXX	
საბუღალტრო დამსახურების328	328
თავი XXXI	
საბუღალტრო დამსახურების332	332
თავი XXXII	
საბუღალტრო დამსახურების343	343
საბუღალტრო368	368

წინასიფყაძმა

დევიდ რიკარდოს დამოუკიდებელი ცხოვრების დასაწყისში სულაც არ უფიქრია, საკუთარი თავი აკადემიური სარბიელისათვის მიეძღვნა. ინგლისში ემიგრირებულ ებრაელთა ოჯახის ჩვიდმეტი შვილიდან მესამემ 14 წლის ასაკში მამის ოფისში გაცვლის აგენტად დაინყო მუშაობა და კარგი ფინანსური პრაქტიკა გაიარა ლონდონის ბირჟაზე.

21 წლისა ქრისტიან ქალიშვილზე დაქორწინდა, რისთვისაც ოჯახმა მოიკვეთა, ხოლო იუდეურმა თემმა გააძევა თავისი რიგებიდან.

1809-1810 წლებში რიკარდო ლონდონის ფინანსური სამყაროს უმსხვილესი ფიგურა გახდა. ფინანსურმა დამოუკიდებლობამ საშუალება მისცა ბუნებისმეტყველების და მათემატიკის შესწავლა დაეწყო. მისი ცხოვრება ორად გაიყო — დღის პირველ ნახევარში ბირჟაზე და ოფისში საქმიანობდა, მეორე ნახევარში კი საკუთარ სახლში — ელექტროობაში ცდებს ატარებდა და მინერალების კოლექციას ამუშავებდა. ამ ინტერესების საფუძველზე ლონდონის გეოლოგიური საზოგადოების წევრიც კი გახდა. ეწეოდა ქველმოქმედებას — აფინანსებდა საავადმყოფოებსა და თავშესაფრებს.

1799 წელს შემთხვევით წააწყდა ადამ სმიტის „ხალხთა სიმდიდრეს“ და ჟან ბატისტ სეის „პოლიტიკური ეკონომიის ტრაქტატს“, რის შემდეგაც სერიოზულად დაინტერესდა პოლიტიკური ეკონომიის შესწავლით.

1817 წელს 750 ეგზემპლარიანი ტირაჟით გამოქვეყნდა „პოლიტიკური ეკონომიისა და დაბეგვრის საფუძვლები“, რომელიც რიკარდოს სიცოცხლეშივე ორჯერ გამოიცა.

1819 წელს დიდი ბრიტანეთის პარლამენტის წევრი გახდა. მისი მოსაზრებები ხშირად გადამწყვეტ როლს თამაშობდა, განსაკუთრებით — ფულადი პოლიტიკის საკითხებში.

მისი მოულოდნელი გარდაცვალების (51 წლის ასაკში) შემდეგ ინგლისში დაარსდა რიკარდოს მიმდევართა სკოლა. ეკონომიკის თეორიის წარმომადგენელთა შორის „რიკარდოანელობა“ ნიშნავს ეკონომიკურ ხედვას, რომელიც ეკონომიკურ სისტემას აღიქვამს, როგორც სიმდიდრის წარმოებასა და განაწილებაზე მიმართული მოქმედებების და ინსტიტუტების ერთიანობას. ფულთან, გადასახადებთან, არაეფექტიან საბიუჯეტო პოლიტიკასთან, სიმდიდრის გადანაწილებასთან, საერთაშორისო

ვაჭრობასთან დაკავშირებული საკითხების რიკარდოსეული ანალიზი დღესაც აქტუალურია. მისი სახელი თავისუფალი გაცვლის დამცველთან ასოცირდება: რიკარდოს მიხედვით, პირადი ინტერესი საზოგადოებრივს ერწყმის და გაცვლა ცივილიზებული სამყაროს ყველა ერს/სახელმწიფოს ერთ უნივერსალურ საზოგადოებად აქცევს.

„საუბრისას მისთვის თითქოს სულერთია, ვინ აღმოაჩენს ჭეშმა-რიტებას — თქვენ თუ ის, ოღონდ კი აღმოჩნდებოდეს. მასთან საუბარი ყოველთვის რაღაცას გასწავლის: რწმუნდები, რომ მართალი არა ხარ, ან მართალი ხარ და იწყებ საქმეში უკეთესად გარკვევას, თანაც საუბრის დროს ყოველთვის საუკეთესო განწყობილება სუფევს“, — ასე ახასიათებდა რიკარდოს მწერალი მარია ეჯუორტი.

დაბოლოს, რიკარდოს მნიშვნელობის გააზრებისათვის ამერიკელი ეკონომისტის, ნობელის პრემიის ლაურეატის — პოლ ანტონ სამუელსონის ციტატა უნდა მოვიშველიოთ: „ცოტაა მწერალი, რომელიც ბედის წყალობით ყველას მოსწონს. დევიდ რიკარდო ასეთ იშვიათ ავტორებს მიეკუთვნება. კლასიკურ და ნეოკლასიკურ ეკონომისტთა, ასევე კეინსის მიმდევართა გენეალოგიის ხე მისით იწყება. იგივე შეგვიძლია ვთქვათ მარქსისტული სოციალიზმის ავტორებზეც“.

თავი I

ღიბეშულემა

განცვლელება I

საქონლის ღირებულება, ანუ ყოველი სხვა საქონლის რაოდენობა, რომელზედაც ეს საქონელი გაიცვლება, დამოკიდებულია შრომის შეფარდებით რაოდენობაზე, რომელიც საჭიროა მის სანარმოებლად, და არა მეტ ან ნაკლებ გასამრჯელოზე, რომელსაც იმ შრომისათვის იხდიან.

ადამ სმიტს აღნიშნული აქვს, რომ „სიტყვა ღირებულებას ორი სხვადასხვა მნიშვნელობა აქვს: ზოგჯერ იგი გამოსახავს რომელიმე ცალკეული საგნის სარგებლიანობას და ზოგჯერ — მსყიდველობით ძალას სხვა დოვლათთან მიმართ, რომელსაც იმ საგნის ფლობა იძლევა. პირველს შეიძლება ეწოდოს სახმარი ღირებულება, მეორეს საცვლელი ღირებულება, ნივთებს, განაგრძობს იგი, „რომლებსაც უდიდესი სახმარი ღირებულება აქვს, ხშირად აქვს მცირე ან სრულიად არა აქვს საცვლელი ღირებულება, და, პირიქით, ნივთებს, რომლებსაც აქვს უდიდესი საცვლელი ღირებულება, აქვს მცირე ან სრულიად არა აქვს სახმარი ღირებულება“. წყალი და ჰაერი უაღრესად სასარგებლოა, ისინი პირდაპირ აუცილებელია არსებობისათვის, მაგრამ ჩვეულებრივ პირობებში მათში არაფრის მიღება არ შეიძლება გაცვლის გზით. პირიქით, ოქრო, თუმცა მისი სარგებლიანობა ჰაერთან და წყალთან შედარებით მცირეა, სხვა დოვლათთა დიდ რაოდენობაზე გაიცვლება.

ამრიგად, სარგებლიანობა არ შეადგენს საცვლელი ღირებულების საზომს, თუმცა იგი აბსოლუტურად აუცილებელია მისთვის. თუ რაიმე დოვლათი არაფრისთვის არაა გამოსადეგი, სხვა სიტყვებით თუ მას არაფრით არ შეუძლია ხელი შეუწყოს ჩვენს კეთილდღეობას, იგი მოკლებული იქნება საცვლელ ღირებულებას, მიუხედავად, შესაძლებელია, მისი დიდი იშვიათობის ან შრომის რაოდენობისა, რომელიც საჭირო იყო მის მისაპოებლად.